

ja, 18. X. 1946, str. 8. — 23. B. Zupančič: Ljudska mladina Slovenije, obnova in gradnja naše domovine v letu 1946, Koledar Osvobodilne fronte Slovenije za leto 1947, str. 162—166. Izdal in založil Slovenski knjižni zavod v Ljubljani. — 24. Minca Vaupotič, ustna izjava piscu. — 25. Na bregovih Pesnice, Mladina, 19. VII. 1946. — 26. Mladina, 19. VII. 1946. — 27. Mladina, 19.

VII. 1946. — 28. Vestnik mariborskega okrožja, 23. VIII. 1946. — 29. Minca Vaupotič, ustna izjava piscu. — 30. Mladinske delovne brigade se vračajo s Pesnice, Vestnik mariborskega okrožja, 30. VIII. 1946, str. 3. — 31. Vestnik mariborskegaokrožja, 23. VIII. 1946, str. 3. — 32. Vlado Peteršič-Janko, poveljnik brigadirjev na Pesnici, ustna izjava piscu.

K PRAVILNEMU PISANJU LEDINE »V LAJHU« (KRANJ — LAJH)

DRAŠKO JOSIPOVIČ

Narodni muzej v Ljubljani je sredi leta 1980 izdal v svoji seriji Katalogi in monografije težko pričakovano delo o veliki nekropoli iz časa preseljevanja ljudstev v Kranju (V. Stare, Kranj. Nekropola iz časa preseljevanja ljudstev [s prispevkoma: Z. Vinski, Ovrednotenje grobnih pridatkov in I. Kiszely, Antropološki pogledi], Katalogi in monografije 18 [Ljubljana 1980]; cf. tudi M. Slabe, Delo, let. 22, št. 213 [11. 9. 1980] priloga Književni listi). Ta nekropola je le eno izmed številnih arheoloških najdišč na ožjem območju Kranja (cf. T. Knific, Kronika 19, 1971, 70 ss. Za Kranj z okolico cf. Arheološka najdišča Slovenije [Ljubljana 1975] 169 ss). Gradivo, izkopano na tem grobišču, je v določeni meri že ovrednoteno (cf. J. Werner, Die Langobarden in Pannonien, Abhandlungen d. Bayer. Akad. d. Wiss. NF 55 [München 1962] in predvsem Z. Vinski, Ovrednotenje grobnih pridatkov, v: V. Stare, o. c., 17 ss), v prihodnosti pa lahko pričakujemo še bolj podrobno kulturno-zgodovinsko opredelitev posameznih grobov.

Pod izpostavljenim Pungrtom¹ je več, zaradi posodabljanj cest in novogradenj danes že slabo vidnih rečnih teras.² Tam so raziskovanja potekala na ledini »v Lajhu«.³ V literaturi pred drugo svetovno vojno se ta ledina (grobišče) redno navaja z imenom »v Lajhu« (im Lajh)⁴ in nikoli »na Lajhu« (kar bi v nemščini ustrezalo auf dem Lajh) kot je splošno privzeto danes.⁵ Pripomniti moramo, da je ime »Lajh« (sploh pa »v Lajhu«) med današnjimi prebivalci Kranja v veliki meri pozabljeno.⁶ Izjema so seveda najstarejši Kranjčani.⁷ Le-ti se spominjajo, da so vedno govorili »v Lajhu«. V Lajhu so preživeli tudi del svoje mladosti. Pozimi so se tam sankali, poleti igrali in bili tako nepo-

sredno povezani z Lajhom. Menimo, da bi bilo edino prav in pravično (tako do Kranjčanov kot do najstarejših raziskovalcev Lajha in s tem do naše kulturno-zgodovinske dediščine), da v prihodnosti ponovno pravilno uporabljamo ime »v Lajhu« (morda tudi samo »Lajh«), kot je že od nekdaj v navadi med Kranjčani.⁸ Avtorjem, ki so pisali »na Lajhu«, ne smemo zameriti, saj niso bili podrobneje seznanjeni s Kranjem.⁹

Odkod sploh to ledinsko ime? Najbrž bi bilo zmotno izvajati Lajh iz nemškega die Leiche (truplo), kot bi nehote na hitro pomislili. Trenutno tudi še ne moremo povezovati Lajha z Lahom oziroma Vlahom (starioslovansko poimenovanje staroselca), prav tako je še odprto vprašanje nekropoli pripadajoče naselbine (njene točne lokacije).¹⁰

OPOMBE

1. Pungrt, po domače »Pungrat«, redkeje Pungert ali Pungart (= nem. Baumgarten = sadovnjak), je skrajni južni konec kranjskega poma, kjer stojita cerkev sv. Roka in srednjeveški obrambni stolp, ostanek mestnega obzidja. —
2. Tam bi lahko bile analogne terase postglacialne starosti na desnem bregu Save med Gorenjo Savo in železniško postajo (cf. S. Plešič, Geografski vestnik 11, 1935, 132 ss; P. Oblak, Geografski zbornik 1, 1952 121 ss). Na teh terasah sta bili izkopani staroslovanska (cf. T. Knific, Loški razgledi 22, 1975, 11 ss) in pred-slovansko — staroslovanska nekropola (cf. M. Sagadin, Varstvo spomenikov 22, 1979, 319 ss). Grobišče, izkopano leta 1929 pri nekdanji Jugobruni (danes Tekstilindus) na Gorenji Savi, je bilo sploh prvo v Kranju odkrito staroslovansko najdišče. —
3. Za zgodovino izkopavanja »v Lajhu« cf. V. Stare, o. c., 7 ss. Staretova ne omenja ročnega mlina, ki naj bi bil »v Lajhu« izkopan jeseni 1935 in shranjen v mestni hiši

(cf. J. Žontar, Zgodovina mesta Kranja [Ljubljana 1939] 431). Kje ročni mlin hranijo danes, iz novejšje literature ni znano. Vsekakor so se izkopavanja oziroma naključne najdbe nadaljevale tudi v trideseta leta. — V. Stare, o. c., na načrtih uporablja nominativ imena (Kranj — Lajh), v tekstu pa dosledno »na Lajhu«. V nominativu (Lajh) je ime prav tako zapisano na franciscejskem katastrskem načrtu iz leta 1826. — 4. Cf. J. Žmavc, Jahrbuch d. k. k. Zentr. Komm. NF 2, 1904, 233 ss; J. Žontar, o. c., — Dr. Jakob Žmavc je bil v letih 1896 do 1905 profesor na kranjski gimnaziji, kjer je poučeval geografijo, zgodovino in propedeutiko (cf. O. Janša, Kranjski zbornik 1970 [Kranj 1970] 349 ss) ter je najbrž dobro poznal Kranj z okolico. Dr. Valter Šmid (Walter Schmid), ki je za Žontarja napisal poglavje »Kranj v davnini« (J. Žontar, o. c., 3 ss), je bil rojen na Gášteju (= nem. Gehsteig = pešpot) (v predmestju Kranja na desnem bregu Save) in je prav tako pisal »v Lajhu«. Obema lahko torej glede avtentičnosti navajanja ledinskega imena v lokativu zaupamo. — 5. Cf. S. Gabrovec, v: 900 let Kranja [Kranj 1960] 11 ss; J. Kastelic, ibidem, 38 ss. Svetla izjema v tem zborniku je članek C. Avgušтина (161 ss: pravilno piše »v Lajhu«). — 6. Za ta del uporabljajo ime »Sejmišče«, kar je napačno, saj je »Sejmišče« malo nad Lajhom (J. Žontar, o. c., 9). — 7. Npr. C. Jezeršek, prof. v p., rojen leta 1904. Prof. Jezeršek je izdelal morfološki opis Kranja, po katerem nekatere podatke povzema Žontar (cf. J. Žontar, o. c., 431). Za nekaj pojasnil se prof. C. Jezeršku zahvaljujem. — 8. Med drugim tako označuje zemljišče franciscejski katastrski načrt iz leta

1826. V prihodnje naj torej velja ali »Kranj — v Lajhu« ali pa »Kranj — Lajh« in nikakor ne več »na Lajhu«, kot pišejo tudi v poljudnem tisku (cf. A. Valič, Arheološki spomeniki Gorenjske, Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 76 [Ljubljana 1977]; M. Sagadin, Glas, let. 30, št. 95 [13. 12. 1977] priloga Snovanja 11/6, 99 ss). Za primer: D. Vuga (Arheološki vestnik 25, 1974, 424 ss), ki je v tem članku pisal »na Lajhu«, je kasneje na predlog M. Aljančiča iz Kranja to popravil in pisal »v Lajhu« (Pionir 34, 1978/1979, 135 ss). — 9. Včasih prihaja do pravih protislovij, ko nekateri avtorji pišejo »na Lajhu« in hkrati citirajo Žmavca (o. c., 233 ss), ki piše dosledno samo »v Lajhu« (im Lajh). — Današnje stanje Lajha: Zakladi Slovenije [Ljubljana 1979] 210, barvna fotografija. Cf. tudi J. Žontar, o. c., sl. 80; V. Stare, o. c., 8 ss, sl. 5; franciscejski katastrski načrt iz leta 1826. — 10. Glede staroslovanske oznake za staroselca cf. M. Kos, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo 20, 1939, 226 ss. — Prof. dr. F. Bezljaj (za ustno sporočilo z dne 6. 2. 1981 se mu zahvaljujem) izvaja ime Lajh iz nemškega der Leim (Knochenleim) — klej (kostni klej). Pod Lajhom je na prelomu stoletja delovala namreč Pollakova tovarna usnja. Pri strojenju kož so rabili kostni klej in za pripravo le-tega potrebovali precej kosti. Tako naj bi sčasoma iz »Leim« nastal »Lajh« (?). Proti temu priča že omenjeni katastrski načrt iz časov, ko tovarne še ni bilo. — Za mnenja o legi naselbine (= »Carnium«) cf. J. Kastelic, v: 900 let Kranja [Kranj 1960] 38 ss; A. Valič, Arheološki vestnik 21-22, 1970/1971, 288 ss; C. Avguštin, Kranjski zbornik 1975 [Kranj 1975] 168 ss.

